

שאלת השאלות מה עושים בסדר א' - התשובה!

בעומק הענין

כשנתבונן נראה כי צורת הלימוד האיטית בימינו נחלקת לשלושה דרכים, והם - "לומדי המראי מקומות", "הלמדנים", ו"הנמרצים", ונבארם אחד אחד. [למותר לציין כי הדברים דלהלן מתייחסים לרוב הלומדים אך כמובן ישנם גם יוצאים מן הכלל שלמרות הלימוד האיטי רואים הם ברכה בלימודם, אך בודאי יותר טוב היה אם הם היו לומדים בדרך הנכונה כי אז היו מצליחים יותר].

א. "לומדי המראי מקומות" - לומדים ומעיינים בכל הראשונים ובכל האחרונים המדברים על הסוגיא, ולומדים כסדר בספרי ה"מראי מקומות" את כל מה שלמדו מחברי המראי מקומות. כמובן שהם מוסיפים גם נופך משלהם, סברא לכאן וסברא לכאן, וכך הם סבורים כי לומדים הם בעיון רב. אך באמת אם נתבונן נראה כי בדרך כלל לימודם הוא שטחי מאד כיון שאינם יודעים בבהירות אפי' שיטה אחת, ואפי' את הגפ"ת אינם יודעים היטב, ועפ"י רוב אינם נשארים כלל עם דברים ברורים, ומבולבלים הם מאד, עד כי יש מהם שניתן לשמוע אותם אומרים כי "יש בסוגיא כמה מהלכים, יש מהלך של הרמב"ן ויש מהלך של הברכת שמואל", או שאומרים "למאן דאמר שליחות כח..." או "למ"ד ששור המועד זה משום הרגל..." ודי למבין.

★

ב. "הלמדנים" - אינם פותחים הרבה ספרים, אבל חושבים ומעמיקים שעות ע"ג שעות להבין כל דבר, ובפרט חושבים הרבה על ענינים ומושגים כגון רוב, שליחות, שעבוד, בעלות, עדות, חזקות, מוחזק, אישות, איסור גברא ואיסור חפצא, זיקה, שטר, פלגין, הנהגה והכרעה, ובענינים אלו מדברים הם שעות מה זה שליחות כח, והאם יש סברא בדיון רוב, ומה זה איסור חפצא, ומה זה שעבוד, ועוד כהנה וכהנה, וכשהם מוצאים כמה שורות בספרי רבותינו הגר"ח מבריסק והגר"ש שקופ זצוק"ל או בספר "ברכת שמואל" המדברים בענינים אלו, שמחים הם כמוצא שלל רב כי כבר יש להם במה להעסיק את עצמם כמה סדרים, כמו כן יכולים הם להעביר סדר שלם על איזה שורה אחת בחידושי הרמב"ן. אלו עפ"י רוב גם אינם לומדים את כל הגפ"ת, ואינם לומדים כסדר דף אחר דף, אלא לומדים סוגיות ומדלגים סוגיות, ולמשל בריש בבא בתרא לא ילמדו סוגיית מחיצת הכרם שנפרצה אלא יתעלמו מסוגיא זו.

כמו כן אלו עפ"י רוב בסדר ב' ובסדר ג' הם נתקלים בבעיה, שהרי ללמוד שלא בעיון רב אינו נחשב אצלם לכלום, כי מה יהיה להם מללמוד עוד כמה דפי גפ"ת, או ממה שיראו עוד רעק"א או מהרש"א ופנ"י, הלא הם לא יבינו היטב את הסוגיא הקשה בב"מ דף ל"ה ע"ב, ולא תהיה להם הבנה חדשה בדיון אתי דיבור ומבטל דיבור, ועל כן אין הם מחשיבים את הלימוד בסדר ב' וסדר ג', ומשום כך הם יכולים לבוא באיחור גדול לסדר, ומדברים בלימוד בענינים הנוגעים לסוגיות הנלמדות בסדר א', וכן הרבה מהם

בגליון הקודם הוצגה השאלה הנוקבת, מה עושים בסדר א'??? כלומר, לפי דרך הלימוד האיטית המקובלת כיום האם יש לבחורים מה לעשות בסדר א', האם הם אכן ממלאים את הסדר כראוי. הבאנו מכמה עובדות ברורות שבאמת אין לבחורים מה לעשות בסדר א'. וכעת שמענו ממשיב באחת הישיבות בבני ברק שהעיד כי אכן רוב הבחורים אין להם מה לעשות בסדר א' והם סובלים נורא. כמו כן בחורים ואברכים מעידים שהחסירו שבוע וכשחזרו נוכחו לראות שלא הפסידו כלום.

עוד שמענו מר"מ בישיבה לצעירים המעשה דלהלן, היה מדובר שתימסר שיחה מיוחדת בישיבה לפני הצהרים, אך לבסוף נדחתה השיחה לשעות הערב. אחד הבחורים משיעור ג' ששמע על כך הגיב באכזבה מרובה, לפליאת המגיד שיעור מאי נפק"מ אם השיחה תתקיים בבוקר או בערב, השיב הבחור כי בערב הוא לומד היטב והוא נהנה מהלימוד ואין לו ענין שתתקיים שיחה בזמן זה, אבל בבוקר בין כך אין מה לעשות וסתם מתעכבים על כל שורה זמן רב, ועל כן היה טוב מאד אילו היתה מתקיימת השיחה בבוקר.

★

אמנם עדיין יש לשאול שהרי סוף סוף המציאות היא שבחורים נמצאים בסדרים יום יום, ואם כן מה באמת הם עושים בסדר, כיצד הם ממלאים את הזמן. [אמנם ישנם בחורים שמחמת שאין להם מה לעשות בסדר א', על כן הם כמעט לא נמצאים בסדר, אבל רוב הבחורים והאברכים נמצאים בבית המדרש ברוב הימים ברובו של הסדר, ואי"כ חוזרת השאלה מה הם עושים, כיצד הם ממלאים את הזמן].

★

נביא בזה מעשה שהיה לאחרונה, ומעשה זה יתן לנו פתח למענה על שאלה זו. אברך ששוחח עם בחור שאינו לומד בהתמדה, אמר לבחור תוך כדי הדברים כי לדעתו הסיבה שהרבה בחורים לא לומדים בהתמדה זהו משום שאין להם מה לעשות בסדר א'. השיב לו הבחור, אין זה נכון כלל, הנה אני לא לומד, וזה לא בגלל שאין מה לעשות בסדר, והוסיף הבחור ואמר, "זה לא נכון שאין מה לעשות בסדר א', אין לבחורים שום בעיה למרוח סדר שלם על איזה רש"א". כמובן שהדברים מדברים בעד עצמם, והרי לנו תשובה חלקית על השאלה מה עושים בסדר א', התשובה היא - "מורחים" את הסדר. בגליון זה נברר הענין בפרטות ובהרחבה מה עושים בימינו בסדר א', ומתוך הדברים גם יובן היטב זעקתו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל "שבמינו לא לומדים כראוי ומי שלומד בדרך זו הוא נותן לו תעודה של עם הארץ לנצח".

ויש להדגיש ולהבהיר כי אע"פ שהדברים דלהלן נכתבים בצורה קצת חריפה, אין הכוונה ח"ו להמעיט בערך בני הישיבות והכוללים לומדי התורה בימינו, וכל כוונתנו היא רק לעורר על דרך הלימוד הנכונה, ולהבהיר ולחדד היטב את החסרונות בדרך הלימוד כיום. ובל ילין הקורא עלינו כי באמת כבר מרן הגרא"מ שך זצוק"ל כתב ודיבר בענין זה בדברים חריפים מאד.

ממש, ואין להם סיפוק מזה, ולפתוח את כל ספרי המראי מקומות גם זה לא בשבילם מכיון שלבסוף לא יוצאים עם דברים ברורים, ועל כן אינם יכולים ללמוד כפי שלומדים בימינו, ולהתקדם ולהספיק יותר מכולם אין עולה על דעתם, ולכן אין להם עצה אלא להעביר את הזמן. אולם אילו היו לומדים בעיון כפי שלמדו בעבר ודאי היו נהנים מאד, היו לומדים היטב את הגפ"ת ומספיקים הרבה, נהנים מקושיה של רעק"א או קצוה"ח וכדו', וכמובן שמתוך כך גם היו מחדשים חידושים מעצמם, וכך גדלים ת"ח מופלגים, אבל דרך הלימוד שלומדים בימינו באמת אינה מתאימה להם וכנ"ל.

זעקת עולם התורה

ומן הראוי להתבונן כי ישנם הרבה מאלו "הנמרחים" שטועים וסבורים על עצמם (או שאחרים סבורים עליהם כך), כי להם לא מתאים הלימוד בעיון וזה לא בשבילם, ועל כן מתייאשים מהם כי סבורים שהם לא יצאו למדנים, ויש מהם שעל כן אינם משקיעים בלימוד, ויש בודדים שמחמת כן לומדים בשטחיות לגמרי, וזהו אחד מהנזקים הגדולים ביותר שיש לעוק עליהם מרה, שהרי ישנם הרבה מבחורים אלו שהם בעלי כשרונות גדולים, ואין זה נכון כלל שאינם נהנים מללמוד בעיון, אלא שדרך העיון של ימינו באמת לא מתאימה להם, אבל אילו היו לומדים בעיון כפי הדרך שלמדו בעבר בודאי הם היו נהנים ומצליחים מאד וגדלים ת"ח מופלגים.

★

לסיום יובא כאן דברים שאמר פעם הגאון רבי שמואל דויטש שליט"א מראשי ישיבת קול תורה לתלמידיו, (מובא בספר "חיוזק" מהדורת "דרשו" עמוד עג) **"אתם יודעים מדוע היום לא זוכרים, כי היום לא לומדים"**, כשהתפלאו הבחורים על דבריו, אמר אבאר לכם את כוונתי, הנה כאשר אני נגיש בסוף הסדר לבחור ואני שואל אותם מה למדת היום, תסכם לי בקצרה מה עשית בשלוש ארבע שעות האחרונות, הבחור לא יודע לענות לי, ואם כן מה שלא יודע אין זה מחמת שאינו זוכר, כי הרי מה שלמד כעת ודאי היה צריך לזכור, אלא פירושו של דבר שלא למד כראוי ולא העלה בידו דבר...

לומדים גם בסדר ג' את מה שלומדים בסדר א', והכל מחמת שאינם מסוגלים לשבת וללמוד דף אחר דף גפ"ת בצורה ברורה.

★

ג. **"הנמרחים"** - אלו אשר אינם יכולים לעיין בכל מה שכתוב בספרי המראי מקומות, ולחשוב הרבה על דברים הקשים להבנה גם זה לא שייך אליהם, ומשום כך אינם מוצאים הרבה מה לעשות בסדר, כי להספיק ולהתקדם יותר מכולם הרי זה לא עולה על דעתם כלל, ועל כן אין להם ברירה אלא "למרוח" את הזמן, באים לסדר בערך בשעה עשר, יוצאים כמה פעמים ושותים כוס קפה או מעשנים סיגריה או סתם מדברים קצת, ואח"כ חוזרים לבית המדרש ומנסים להיזכר היכן אחזו בדברי הברכת שמואל, ומתחילים שוב את הענין מתחילה, כמו כן לפעמים הם חולמים באמצע הסדר למשך כחצי שעה ויותר וכביכול הם חושבים בלימוד, וכך הם סבורים כי לומדים הם בעיון שהרי הם מדברים על הענינים שכולם מדברים, ופותחים את הספרים שכולם פותחים, אבל כשמתבוננים קצת רואים שבאמת הם לא עושים כמעט כלום ולא יודעים כמעט כלום.

★

והנה בקבוצה זו ישנם שני סוגים, מוכשרים ופחות מוכשרים, ונמרחים הם כל אחד מסיבתו וכפי שנבאר להלן.

אלו שאינם כ"כ מוכשרים הסיבה היא פשוטה מכיון שאין ראשם יכול להכיל ולתפוס את כל השיטות וכל הביאורים והחקירות בסוגיה, וכן אין שכלם יכול להעמיק בדברים קשים, על כן מאחר וברצונם ללמוד כמו כולם בדרך האיטית לא נותרה להם ברירה אלא להעביר ולמרוח את הזמן. אולם אילו היו לומדים הם בדרך הנכונה כפי שלמדו בעבר, הרי הם היו ממצים את עצמם כפי יכולתם, והיו לומדים ומתקדמים דף אחר דף וחוזרים הרבה פעמים וכך היו גדלים לת"ח.

לעומת זאת ישנם בעלי כשרונות שהסיבה שהם נמרחים היא משום שמחמת מעלתם ושכלם הזך והישר שעדיין לא התעקם אינם מסוגלים לומר דברים שאינם מובנים וסברות בעלמא שאין בהם

מרת הגרמ"י לפקוביץ זצוק"ל

העיון של היום הוא **עיון של דמיון - חזוים**.
"עיון" היינו ללמוד את הגמרא, אח"כ את הרש"י ואח"כ התוס'.

דרכי החיים ח"א עמ' רצ

הדפסת הגליון מוקדשת

לעילוי נשמת
 שאול מועלם בן נועם ואליהו ז"ל
 נלב"ע י"ג בסיון תשס"ה
 נזימה מועלם בת מעתוקה ויעקב ז"ל
 נלב"ע ו' בחשרי תשע"א
 ת. נ. צ. ב. ה.
 הונצח ע"י בנם שיחי'

לרפואת השלמה של מרת פוסק הדור

הגאון הגדול רבי שמריהו יוסף נסים בן בתיה קרליץ שליט"א
 נתרם ע"י אחד מתלמידיו

מכתב מרת הגרא"מ שך זצוק"ל

ב"ה יום ו' עש"ק תצוה ו' אדר תשל"ה

להתלמיד בישיבת... שיחי'
 שלום ורב ברכה.

מה שכתבת בענין הלימוד שעכשיו כשגומרים הזמן הספיקו רק עד דף י"א.

באמת יש לעוק על זה מרה כי זה איבוד לדעת ממש, וזה מוכרח שיביא לבטלה, כי לא מרגישים שום סיפוק, וח"ו יפרוש לגמרי מהלימוד.

ואפילו כשלומדים בעיון גם כן צריכין ללמוד כמה דפין בכל שבוע גמ' רש"י ותוספות, ולעיין בהראשונים הנחוצים, וזהו עלי' בלימוד. ובמשך כמה זמנים כשלומדים בסדר הזה, וידע כמה מסכתות, ממילא יתעורר אצלו כח החידוש. כי הלא דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. **ואם אתם חוששים לנפשכם שמעו לעצתי בזה ותעלו מעלה מעלה.**

בענין השינה מוכרחים לישון משש עד שבע שעות.

ואשאר בברכה

אלעזר מנחם מן שך